

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy iven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre . . . . . 12 K
Félévre . . . . . 6 K
Negyedévre . . . . . 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. *

TARTALOM-JEGYZÉK. **Vezércikk:** Adóalapi szabályrendelet és a kiosztott segély. *Szekej András.* — Visszaélések és jogtalanságok. — Mit tartsunk szem előtt új orgona megrendelésénél és felülvizsgálatánál? *Erdős Tivadar.* — A középiskolai vallásoktatás tervéről. *Bereczky Sándor.* — **Tárca.** A gyülekezet és a theologia. *Dr. Ammundsen Valdemar.* — **Belélet.** — **Pályázatok.** — **Hirdetések.**

Adóalapi szabályrendelet és a kiosztott segély.

A számos felszólalás, mely az adóalapi segély kiosztását kíséri, annak a jele, hogy a segély részben nem azt a célt szolgálja, melyre az állam által adatott.

Egyes egyházközségek igen nagy segélyt nyertek, — mások, melyekben talán még nagyobb a szükség, nyomasztóbb az egyházi adó teher, egy fillérben sem részesültek . . .

Többen szóvá tették az adóalapi szabályrendeletet. Nagy általánosságban hibáztatták, — sőt hajól emlékszem, az egyházközségekre nézve egyenesen szerencsétlenségnek nyilvánították azt . . . s ennek folytán több tervet dolgoztak ki, — melyek talán igen jók — és különösen az indítványozó lelkész egyházközségére pompásan reáillenek, de nem lehet azokat ev. egyházközségeink összeségére vonatkoztatni . . . és pedig azért, mivel csak a részletkérdésekkel foglalkoznak, holott egy egyetemes szabályrendelet csak általános utasításokat, elveket foglalhat magában. Ebből a szempontból ítélve, bizony kevés kifogásunk lehet ellene.

Véleményem szerint, különösen a 4. §-be nem tartása, illetve helytelen értelmezése folytán, támadtak azon óriási aránytalanságok, melyek az „Ev. Órálló” 12 számában igen helyesen, mint anomaliák, külön is megvanak említve.

Említett §. kimondja: Az egyetemes adóalapról minden olyan egyházközség, amelynek tagjai az egyenes állami adójuk 35 százalékát meghaladó egyházi adóval vannak megterhelve, az adóalap rendelkezésre álló

fedezete erejéig megfelelő évi segélyben részesül.“

Igaz, hogy az egyházközség részesül segélyben . . . Egybevetve a 4. §. a 18. §-al, helyesebb kitétel ez volna: „az egyházközségnek évi segélyt folyósít“ . . . A minthogy az egyházközség most is a nyert segélyt csak kezeli . . . a saját céljaira csak az esetben fordíthatja, ha azt a segélyben részesült egyes egyházhívek önként oda adják, oda ajándékozzák.

Megengedem, hogy vannak egyházközségek, melyekben az adózási kulcs igazságos és arányos, de egyházi adójukat párberben fizető egyháztagsajánál — bizony a legnagyobb aránytalanságok tapasztalhatók. Ugyanazon egyházközségben vannak olyanok, kik 100 százalékon felül (cseléd, zsellérek) is fizetnek, és viszont vannak olyanok is, kiknek egyházi adója vagy semmi (!) vagy pedig állami adójuknak alig 2—3 százaléka (nagybirtokosok, kereskedők) Hogy ez aránytalanság: nyilvánvaló, de hogy azt megszüntessük, nem külön szabályrendelet — hanem más alkotmány kell! . . .

Különben téves volna azt hinni, hogy a nagybirtokosok magas állami adója befolyásolhatná az adandó segélyösszeg nagyságát. Ne feledjük el, hogy a segélyben — egyházközsége révén — az egyes egyháztag részesül — nem pedig maga az egyházközség . . . Idézett §. megengedi azt, hogy ha valamely egyházközségben csak 2—3 olyan tag is van, aki egyenes állami adójának 35. százalékát meghaladó egyházi adóval van megterhelve, az egyházközség az illető egyháztagok érdekében segélyért folyamodhatik.

A kimutatásban természetesen csak egyházi adó tüntetendő ki, ami nem az, visz-

szautasítandó. A gyülekezeti hitélet szempontjából visszautasítandók az ilyen tételek: önkéntes ajándék, csengetyüpenz, stóla stb. Az ingyenes népoktatásról szóló törvény alapján a tandíj, még akkor is, ha az igazságos százalékarányban az egyházközség hiveinek összeségére egyaránt ki van vetve.

Ezzel szemben az eljárás az volt, hogy a lelkészek a hivek által fizetett állami, illetve egyházi adót összegezték s e két összegből megállapított arányszázalék alapján folyamodtak segélyért.

Ez az összegezett egyházi adó lett okozója a sok aránytalanságnak. — A magas állami adót fizető nagybirtokosok az ily módon nyerendő arányszázalékot rendkívül leszállítják, viszont a semmi állami adót nem fizető egyházhiveink rendkívül felszökkenetik azt. Pl. Békéscsabán az összes egyházi adó 15 százalék. Mivel azonban ott minden negyedik ember vagyontalan, képzelhetjük, hogy az adók összegezése által — ezek a vagyontalanok mennyire emelnék a b. csabai ev. hivek adózási arány százalékát! Pedig B. csabán 4—5 százalék is 5—6 ezer koronát számít.

Az adók összegezése alapján nyerhetett Nógrádban egy egyházközség közel három ezer korona segélyt, holott csak egy lelkésze és egy tanítója van s az is államsegélyes.

A lajstromokból megállapítandó adóterhek, illetve adózási arányszázaléknak nem vagyok barátja, mivel lajstromaink legnagyobb része az egyetemes levéltárba való, nem pedig arra, hogy általuk a tényleges adóterhet megállapíthassuk.

Az 1909-ik évre szóló adóalapi segély ki van osztva, de a segély összeg nagysága még nem végleges. Az adóalapi szabályrendelet értelmében vegyük az egyes ev. hiveink állami adóját számításaink alapjául s az 1910. évben nyerendő segélyösszegre senkinek sem lehet panasza.

Furcsa is az, hogy idáig az egyházközség egyházi adóját csökkentik, holott az egyházközség egyházi adót nem fizet.

De amint az egyesnek kiosztjuk a segélyt, hitéletünk szempontjából a következő kérdések lépnek előtérbe:

Miképen egyeztethető össze ev. egyházunkban a segély kiosztása — hiveink áldozatkészségével? Meggondoltuk-e, hogyha csak egyszer is mi kezdünk adni, új iskolák, új templom kinek az áldozatkészsé-

géből fognak felépülni? Vagy talán arra is az állam ad pénzt?

Szekej András,
ev. lelkész.

Visszaélések és jogtalanságok.

I.

Kénytelenek vagyunk új rovatot nyitni lapunkban a fenti cím alatt. Az ország minden részéből panaszok érkeznek hozzánk, melyekre az országszerte mesterségesen elterjesztett klerikalizmus vakmerősége ad alkalmat.

Kis és nagy községekben, sőt városokban is gyakori a panasz, hogy ahol a lakosság többsége római katolikus és ahol a plébános jó barátságban van az adóügyi jegyzővel, ott a római kath. felekezeti iskolát, illetőleg annak anyagi terhét egyszerűen a politikai községre hárítják. Ezen cím alatt a más felekezethez tartozó polgárokat jogtalanul megadóztatják! Ez ellen hiába tiltakozik, hiába folyamodik és fellebbez a kisebbségben levő evang. nép; a községi gyűlések és a vármegyei közigazgatási hatóságok rendszeresen elmarasztalják. Még pedig a világos törvények ellenére! Ez ellen pedig különben is megsanyargatott evang. népünket védelmeznünk kell, ha azt akarjuk, hogy hazáját és vallását el ne hagyja. Ime, egy példa, mely valóban felháborító.

A csupán közigazgatási dolgokkal foglalkozó „Köztelek“ című lap hirdetései között (márc. 16.) egyik hitsorsosunk méltó elkeseredésében szórul-szóra ezt teszi közzé: „ELADÓ BIRTOK. Minthogy a m. kir. belügyministerium 144.685/909. — és 1321/1910. szám alatt kelt határozataiban megengedte a Szendre és Valkházán lakó r. katolikusoknak felekezeti terheik könnyítése érdekében az ott birtokos református és más vallásúak önkényű sarcolhatás és kiuzsorázás jogát, hogy ilyen türehtetlen helyzet további következményei elől kitérjek: elhatároztam, hogy innét kivándorlok. Mert olyan országban, melyben egyik felekezet a másik javára törvényen kívül helyezhető, lakni nem érdemes. Ez okból a mondott két község határában, a Zsitva völgyében fekvő, mintegy 500 hold térfogatu birtokom örök áron eladó. Venni szándékozó forduljon . . . Zongor János tulajdonoshoz Valkházára Bars megyében.“

Ime egy kép a magyarhoni protestáns birtokosság életéből! Kell-e ehez magyarázat? Lehet-e ezt egy életrevaló, saját népét

és az ország törvényeit megvédeni képes egyházi főhatóságnak közönyösen tűrni és szemlélni!?

A római kath. társadalom és hatalmas klérusa „kath. jogvédelmi bizottságokat” szervez ügyes-bajos híveinek segítségére. És mit csinál a prot. társadalom? Mit csinálnak felsőbb hatóságaink arra, hogy népünket ilyen zsarolástól és az országból való kivándorlástól megmentsék? Fájdalom, be kell vallanunk, hogy semmit! Uraim! nagyon elálmodtunk. Nem vesszük észre, nem látjuk, hogy a telhetetlen Rómának keze ott kotorász *hiveink zsebében*, anélkül, hogy valaki reá ütne? Vajjon nem volna-e már itt az ideje, hogy ha már a hivatalos egyház tehetetlen és szívtelen, legalább az evangélikus társadalom mozduljon meg szorult helyzetbe jutott hitrokonainak védelmére?

Állítsunk fei külön „*evang. jogvédelmi bizottságot*”! Mert csak a vak nem látja, hogy népünk anyagilag, erkölcsileg és számbelileg pusztul.

Felhívjuk olvasóinkat, hogy a fentebbihez hasonló jogtalanságok eseteit velünk közölni szíveskedjenek.

Mit tartsunk szem előtt új orgona megrendelésénél és felülvizsgálatánál?

(Irányadó szempontok új orgonák megrendelésénél és átvételénél.)

Az orgonák tervezetét és költségvetését, régi orgonaművek átépítését, ill. javítását, szerződésileg kell biztosítani, amely szerződésben foglalt feltételek és kikötések — bizonyos számú évekre szóló jótállás mellett — az orgona külsejére (szekrény, homlokzat, prospekt-sípok,) belső szerkezetére (sípok, változatok, billentyűzet, pedál, mechanizmus) és művészi kivételére (hangolás, intonáció, harmónia) vonatkoznak. A megrendelendő mű nagyságát, a helyi viszonyok, a templom térfogata és a chorus alakja, szélessége, mélysége és magassága határozza meg. Inkább több síp, több regiszter legyen az orgonában, mint hogy túleröltetett, magas légnymású, de kevés síp hangjával akarjuk az egész templomot betölteni. Az orgonamű feleljen meg a templom nagyságának, legyen annak arányaihoz mért, hogy kifogástalan akusztikát érjünk el vele. Itt számításba jön a templom mennyezete, annak lapos vagy boltíves volta, az oszlopok elrendezése, a hajók száma és eloszlása, stb. Aztán meg kell állapítani a készítenő orgona dispozícióját, azaz a manuálok, a billentyűk, pedálok és változatok milyenségét és számát. A manuálok száma 1—4, billentyűinek száma rendszerint 54 (a nagy C-től a háromvonalu f-ig.) a pedálok száma közönségesen 27 (C-d-ig.) a változatok számát és minőségét illetőleg rengeteg eltérések vannak. Ezeknél a lábak számát kell megha-

tározni (8', 16', 32', 4', 2', stb.) A billentyűsorokat összekapcsoló „*Manual Kopulák*”-ra nézve pontosan jelezni kell, mely két manuált kössön össze (p. I + II, I, III, II + III)

Pedálkupola is kell minden manuálhoz. Az orgona dispozíciója taxative felsorolja a változatok neveit és az egyes manuálok közti megoszlását. Az orgona ára és szállításának módozatai is kellő körültekintéssel foglalandók a szerződésbe. A mű átvételénél a következő kérdések jöhetnek tekintetbe:

1. Megfelel-e az orgonamű a művészi kellékeknek és kikötéseknek?
2. Megfelel-e a szerződésben megállapított feltételeknek és kikötéseknek?
3. Arányban vannak-e az orgona méretei a templom és chorus terjedelmével?
4. Precíz, szolid, tartósságra számító-e a munka?
5. Pedáns pontossággal vannak-e az egyes alkotórészek kidolgozva?
6. Jó minőségű-e az anyag?
7. Az orgonaszekrény stílusa alkalmazkodik-e a templom építésmódorához? (gót, román, barokk stb.)
8. A homlokzaton elhelyezett prospekt-sípok emelik-e a külső kivitel izléses, csinos voltát?
9. A mechanizmus működése precíz, szabályos, pontos-e? zajtalan-e?
10. A szerkezet kezelése gyors, könnyed és kifogástalan-e?
11. A billentyűzet egyenletes járású-e? a játék könnyű-e rajta?
12. A játékasztal berendezése célszerű és könnyen áttekinthető-e?
13. A változatok (regiszterek) elhelyezése praktikus-e? Könnyen és gyorsan kezelhetők-e a változatok?
14. Az egyes manuálok és a pedál regiszter-húzó eltérő színekkel vannak-e jelezve?
15. Megfelel-e minden regiszter hangzásának karaktere a nevének (feliratának) és a lábak számának (8, 16, stb.)?
16. Teljes-e minden változat, a legmélyebb hangtól a legmagasabbig chromatikusan?
17. Regiszterről regiszterre haladva, megvan-e mindennek a maga sajátos tónus jellemző intonációja?
18. A változatok működése összevágó-e? hangolásuk tiszta és kifogástalan-e?
19. A változatok összhangban állanak-e egymással?
20. A változatok összeállítása (dispozíció) szigorúan megfelel-e a szerződésnek?
21. A sípok megszólalása egyenletes-e? elég gyors-e? Az intonáció precíz és tökéletes-e?
22. A sípokhoz felhasznált anyag (fa, ón, horgany) minősége megfelelő-e?
23. A teljes mű hangereje megfelel-e a templom térfogatának? akusztikájának?
24. Az orgona mechanikus vagy pneumatikus (légnymótu) rendszer szerint épült?
25. Több manuál-kupola működésénél nem lesz-e nehezebb a billentyűk kezelése?
26. Vannak-e a billentyűsorok alatt a hüvelykujjal könnyen kezelhető csontgombok, amelyek a gyors regisztrálást eszközlik? Kiváltják-e ezek egymást egy pillanat alatt, kölcsönösen?
27. Vannak-e kollektív pedálok?
28. Vannak-e szabad kombinációk?

29. Áttekinthetők és pillanatnyi sebességgel kezelhetők-e a kombinált változatok?

30. Célszerű-e a kombinációk elhelyezése a játszó asztalon?

31. A pedál hangjai simán beleolvadnak-e a manólok hangjaiba?

32. Van-e és hol van elhelyezve crescendó-mű? redőnyös rendszer szerint van-e készítve? zajtalanul működik-e?

33. Van-e és hol van elhelyezve a visszhang (echo)?

43. Hozzá lehet-e férni az orgona belső berendezéséhez?

35. Célszerűen vannak-e elhelyezve — a hangolás és javítás szempontjából — a sipok és a szerkezet egyéb alkotórészei?

36. Vannak-e mellékváltozatok? és melyek?

37. Hol van elhelyezve a fűjtató? Magában a corpusban vagy külön szekrényben?

38. Az orgona részére szükséges sűrített levegőt milyen fuvó szolgáltatja? (lábnyomásra berendezett, kézzel hajtott, kerék-szerkezet, villamos motor?)

39. Ha villamos motor hajtja, hol van elhelyezve és hány lóerejű?

40. A fűjtató ék-alaku vagy téglalaku-e? El van-e látva kiegyenlítő ollóval és kettős ráncsal?

41. Hány szívattyús a fűjtató?

42. El van-e látva biztosító szeleppel és óraművel?

43. Jól van-e bőrizve, gondosan készült-e, zajtalanul működik-e?

44. Mekkora a főcsatorna keresztmetszete?

45. A széltartó hány milliméter vízoszlopnyomású?

46. A szél abszolút ereje hány fok?

47. Van-e tartalékfuvó szükség esetére?

48. Képes-e a teljes művet bőven ellátni levegővel? Kellő mennyiségű szelet szolgáltat-e a legteljesebb akkord megszólaltatására?

(Besztercebánya.)

Erdős Tivadar,
tanár, zeneköri elnök.

A középiskolai vallásoktatás tervéről.

(Folytatás és vége.)

6. Az egyháztörténeti anyagot leghelyesebben az alsó osztályokban a III.-ba és a felsőkben a VI. és VII.-be osztjuk be. A III. osztályba azért, mert a bibliai történetek után természetesen következnek az egyháztörténet és mert a III. osztályban kezdődik Magyarország polgári történetének is a tanítása. A magyarok megtérésének története párhuzamosan folyik a polgári történet hasonló tárgyú tanításával. Igaz, hogy a reformáció utáni kor története a polgári történet tanításában a IV. osztályban megy végbe; de ha én előző meg a polgári történet párhuzamos tanítását egy félévvel, az csak javára válik a vallás-tanításnak; ha ugyanis az egyháztörténet tanítása a VI. osztályra maradna, akkor a polgári történet tanára előzné meg a vallás-tanárt a magyar reformáció történetének tanításában. A III. osztály egyháztörténetének tanítása élet és korrajzok alakjában történik,

mert ez felel meg leginkább a tanulók fejlettségének. A VI. és VII. osztályban az egyháztörténet tanítása a polgári történet tanításával párhuzamosan megy végbe. Azzal a különbséggel, hogy míg a polgári történet tanítása s a rendelkezésére álló idő szerint két éven át a VI. és VII. osztályban adja elő az általános történetet és külön a VIII.-ban a magyar nemzet történetét, addig az egyháztörténet tanításánál az általános egyháztörténetet egy évben, a VI. osztályban adjuk elő és a VII. osztályban külön a magyar evangélikus egyház történetét. Teljes párhuzamosság nem érhető el, mert ezáltal más fontosabb elvet, a vallás-tanítási anyag természetében rejlő sorrendet sértenénk meg. A magyar vonatkozások az általános egyháztörténet előadásakor is kiemelendők, amint az a polgári történet tanításában is történik; de amint a polgári történettanítás megköveteli a felső osztályokban is a külön magyar nemzeti történet tanítását, akkép szükséges, hogy a magyar evangélikus egyház története is külön évben, és pedig legcélszerűbben a VIII. osztály évében tanítassék. A magyar evangélikus egyház történetének külön évben való előadása azért is fontos, mert ezáltal elejét vesszük, hogy az idő hiányos beosztása, vagy egyesek tervszerű eljárása következtében a magyar evangélikus egyház történetének előadása rövidséget szenvedjen. Ha a magyar evangélikus egyház történetét csak az általános egyháztörténet keretében adnánk elő akkép, hogy a VI. osztályban csak a westfáliai békéig terjeszkednének ki, akkor a magyar evangélikus egyház történetének is egyik fele a VI., a másik a VII. osztályra esnék, pedig a westfáliai békének a magyar evangélikus egyház történetének szempontjából nincs az a jelentősége, mint a német reformáció történetében; míg ugyanis ott a westfáliai béke a reformációnak diadalt és békét szerzett, addig nálunk a reformáció híveinek üldözése tovább is ép úgy folyt, mint azelőtt. A magyar evangélikus egyház története különálló történet, melynek egész más karaktere van, mint a többi nemzetek egyháztörténetének. A reformáció utáni kor történetének a westfáliai béke határul vételével való korszakokra osztása azért sem ajánlatos, mert a rendelkezésünkre álló idő rövidsége miatt az egyes országok reformációjának történetére bővebben nem terjeszkedhetünk ki s a korszakokra osztás miatt felesleges anyaggal kellene az üres kereteket kitölteni. A VI. és VII. osztály történetének előadása oknyomozó, és itt terjeszkedünk ki az egyház belső életére és alkotmányára és a vallásnak a művelődésre és nemzeti életre gyakorolt befolyására is.

7. A rendszeres vallás-tanítása ezek után a IV. és VIII. osztályra marad. A hit és erkölcs-tan külön években való tüzetes tárgyalását e tantervezete is megkívánja. E tan rendszeres egészbe foglalja a hit és erkölcsi igazságokat, a rendszeres egész pedig nem tanácsos évekre szétosztani. A közös név mellett is nagy a különbség e két osztály vallás-tanítása között. A IV. osztály tanítása Luther katechéta támaszkodik, amelynek belső értéke mellett szerzőjének kiválósága és nemzetközi általánosan ismert volta is nagy jelentőséget ad. A VIII. osztály hit és erkölcs-tana az ágostai hitvalláson alapszik és apologetikus tárgyalás által a legméltóbban fejezi be az ifjak középiskolai jellemképző vallásos nevelését.

Ily beosztás mellett nem lehet azt mondani, hogy a felső osztályokban azt ismételjük, amit az alsókban tanítottunk. Ha valaki ennek még a látszatát is el

akarja kerülni, nevezze a VIII. osztály vallástanát rendszeres vallástanak, Jézus tanításának, a keresztyénség tanításának, vagy a keresztyén vallás apologiájának, mert az apologia is természetesen a hit és erkölcsstan rendszerét kénytelen követni. Nem a néven fordul meg a dolog, hanem a lényegen.

8. A tananyag e beosztása a két kör mellett is egységes, amint egységes a középiskolai tanterv is, ámbár az állattant az I. és II. osztályban, majd újólag az V. osztályban taníttatja és a magyar nemzet történetét úgy a III. és IV., mint a VIII. osztályban is tüzetesen taníttatja, amellet, hogy erről a magyar olvasmányokban s az általános történet előadásokor sem felejtkezik meg. Az a két kör, amelybe a tananyagot tüzetes tárgyalás céljából beosztottuk, koncentrikus, közös központtal bír. A középpont Krisztus. Az ő fellépésének előzményeit, az ő életét és tudományát, az ő egyházának történetét, hitét és e hitnek az életben való nyilvánulásait ismertetjük meg az ifjakkal vallásos nevelésük céljából. Krisztus az, akivel összeköttetésben van a vallástan anyagának minden részlete, ő az, akitől minden vallástanítás kiindul és akihez ismét visszatér.

9. Fentebb azt mondtam, hogy midőn az egyes osztályokban a vallástan anyagának egy-egy részletét tüzetesen tárgyaljuk, akkor a tananyag többi ágát sem veszítjük szem elől, úgy hogy minden év vallástanítása kerek egészet nyújtson. A bibliai anyag tárgyalásakor nem felejtkezhünk meg az egyháztörténetről sem. Például: Az első osztályban az ő-szövetségi történetek tüzetes tárgyalásánál, amellet, hogy az új-szövetséget sem mellőzzük, a hit és erkölcsi igazságokat kátétételekbe foglaljuk és a reformáció ünnepeire való előkészítésül és az Erős várunk tanításakor alkalmunk van Lutherről és reformációi munkájáról is megemlékeznünk. A második osztályban, amikor az új-szövetségi történetekkel foglalkozunk tüzetesen, megtanítatjuk Luther kátéjából a 2-ik részt, a hiszekegyet és magyarozatát, és megismerkedünk a keresztyén egyház megalakulásával, az első keresztyén hívek viszontagságaival. A harmadik osztályban az egyháztörténet tárgyának megfelelő szentírási helyeket olvastatunk az apostoli cselekedetek könyvéből és a korinthusi levelekből, a kátéből pedig a hiszekegynek és magyarozatának ismétlése mellett a miatyánkot vesszük át. A IV. osztályban a hit és erkölcsstan tanítása alkalmával a bibliára folytonosan hivatkozunk és a hit és erkölcsi igazságok szemléltetésére bőven kell bibliai történeteket és egyháztörténeti példákat alkalmaznunk. S így tovább. Ekkép ahány osztály, annyi körben tűnik fel a vallástanítás. Nem is értem, hogy miért kifogásolják oly sokan a tananyag tüzetes tárgyalásának két nagyobb körben való mozgását, holott az elemi iskola négy osztályában mindegyikben külön körben, tehát összesen négy körben történik a bibliai történetek tüzetes tanítása. Sőt a gimnázium két alsó osztályában is többen, még az egységes tanmenet hívei is, két koncentrikus körben kívánják a bibliai történetek tüzetes tanítását.

10. Ezek alapján a tanterv kerete főbb vonásokban a következő lenne: I. osztályban őszövetségi történetek, II. osztályban új-szövetségi történetek, a melyekben mindkét szabályban hit és erkölcsi igazságokat szemléltetünk. A III. osztályban egyháztörténet élet és korrajzokban. A IV. osztályban hit és erkölcsstan Luther kátéja alapján az elválasztó tanok-

kal. V. osztályban biblia-ismertetés és olvastatás a főbb személyek jellemrajzával. VI. osztályban általános egyháztörténet, tekintettel az egyház alkotmányára, belső életére és a közművelődésre. VII. osztályban a magyar evangélikus egyház oknyomozó története, tekintettel az egyház alkotmányának kifejlődésére és a reformációnak a magyar nemzeti szellemre és művelődésre gyakorolt befolyására. VIII. osztályban rendszeres vallástan az ágostai hitvallás alapján apologiai előadásokban.

11. Hogy e kétkörű tanmenet mennyire természetes és a köztudatnak mennyire megfelel, annak bizonyításául hivatkozom a vallástanároknak arra az összegyűjtésére, amelyen először foglalkoztak a vallástan anyagának felosztásával. Ekkor még nem ismerték a hivatalosan készülő tantervet, tehát minden külső befolyástól menten függetlenül nyilatkozhatott meg nézetük. Ekkor osztályról-osztályra ugyanazt a tanmenetet állapították meg, ami a hivatalosan készülő tervben is megvolt és amely nagyjában megvan-e most tárgyalás alatt levő tervben is. Csak amikor a kétféle terv egyezősége ismeretessé vált, akkor emelkedtek hangok a hivatalos terv ellen és pedig ami legkülönösebb, ép olyan oldalról, ahonnet az a javaslat is eredt, amelynek alapján a vallástanári kongresszus a maga tervét megállapította.

12. Az általam itt javasolt tanmenetből kitűnik, hogy az alsó osztályokban a főszűly a bibliai tanításra, a felső osztályokban az egyháztörténetre fektetendő, anélkül, hogy a többi elemek tüzetes tárgyalása is akár az alsó, akár a felső osztályokban mellőzhetnék. Eddig két egységes tervet ismerek; egyik Hetvényi Lajos kartársé, amelyet régebben ismertett és ajánlott a később elfogadott egyetememes tervvel szemben. Ennek főhibája volt, hogy az alsó osztályokban az egyháztörténet nem fordul elő. A másik a pesti magyar evangélikus egyház vallástanárainak aláírásával ismeretes tanterv, amely azzal az igénnyel lép fel, hogy „a tanítás menetét ismétlések nélkül céltudatosan szabja meg”, tehát szintén egységes akar lenni. De ha az általam ajánlott terv nem egységes, akkor ez sem egységes, mert maga e javaslat mondja, hogy „a középiskolák alsó négy osztályában befejezett egészet nyer minden tanuló”, aminthogy a négy alsó osztályban mind a bibliai, mind az egyháztörténeti és hit és erkölcsstani anyag tüzetes tárgyalásra be is van osztva. Ami tehát ezután a felső négy osztályban történik, az csak egy újabb körben való tanítás lehet, ha egyáltalában a körben való tanítás műszavát használjuk. Ezen még az sem változtat, hogy az ötödik osztályba a magyar egyház terve a biblia-ismertetés helyébe a vallástörténetet helyezi s a hit és erkölcsstant a keresztyénség tanításának nevezi. A főhibája e javaslatnak a túlságos dogmatizálás, a bibliaismertetés és az egyháztörténet tanításának rovására. Amikor az V. osztályban a vallástörténetet taníttatja, kénytelen az összehasonlítás kedvéért a keresztyén hit igazságaira is kiterjeszkedni, a VI. osztályban keresztyén hit és erkölcsstant taníttat, a VIII. osztályban apologiát; de hogy a tanár ezt taníthassa, szintén csak a keresztyén hit és erkölcsstan igazságait kell fejtegetnie, amint Luthardt is cselekszi apologiai előadásaiban. A keresztyén egyház történetének e javaslat a felső osztályokban csak egy évet szentel, VII. osztály évét, holott ugyanez a javaslat a katonai iskola négy évéből kettőt fordít az egyháztörténet tanítására; a bibliaismertetést és olvastatást pedig a

középiskola felső osztályaiban mellőzi. Nehéz megérteni, hogy miért helyezi e javaslat a középiskola alsó és felső osztályaiban a hit és erkölcsant az egyháztörténet elé, holott ugyanez a javaslat a tanítóképzőknél a megfordított sorrendet ajánlja, midőn a második évfolyamba az egyháztörténetet, a harmadikba pedig a hit és erkölcsant helyezi.

13. A vallástörténetnek tüzetes tárgyalásul a tantervbe való felvételét nem helyeselhetem. Mi a keresztyén vallás tanítására vagyunk hivatva, és oly kevés idő áll rendelkezésünkre a heti két-két órában, hogy a lényeges és elsődrendű anyag tárgyalására sincs elég időnk. A pogány vallásokkal a világtörténet és a klasszikus tanulmányok elég terjedelmesen foglalkoznak, a zsidó vallást és a mohamedán vallást a vallástanár is eléggé ismerteti az ószövetségi és egyháztörténeti tanításban. Aminek ismeretére a vallástörténetből a tanulóknak még szükségük van, annak előadására elég alkalma van a vallástanárnak a rendszeres vallástanok bevezető általános részének tanításakor.

14. Ha azt kérdik tőlem, hogy mit kívánok tehát az elmondottak alapján az egyetemes tanterven módosítani, megvallom nem sokat. De mégis valamit. Elhagyandó az alsó és felső gimnázium közti különbség-étel. Szükséges, hogy az I. és II. osztály tananyaga világosan jelöltessék meg. A IV. osztályban kívánatos az elválasztó tanok külön tárgyalása és nem a rendes hittani anyagba beolvastva, mint az elfogadott terv előírja. A hit és erkölcsant előadásának építő irányúnak kell lennie, amit csak rontana a léptenyomon való polemizálás. Az V. osztályban a bibliai főbb személyek jellemrajza kiemelendő. A többi osztályok anyagának a megjelölése az árnyalatban módosítható, de lényegében a keret marad akkép, amint a tanterv kijelöli. Nagyobb változás az egyes osztályok számára olvasásra kijelölt bibliai helyeknél válik szükségessé. A gyakorlatban arról győződtem meg, hogy célravezetőbb egyes kiválogatott szentírási szakaszok, mint egész könyvek olvastatása.

15. Ha e tárgyalás alatti tantervhez is olyan általános tetszésben részesülő, tárgyilagossá és világos utasítás készült volna, mint aminő az elemi iskolai tantervhez és a tanítóképző-intézeti tantervhez, amely tervek ugyanazon elvek alapján készültek, mint a gimnáziumi, vagy középiskolai tanterv, akkor most szó se volna a tanterv revíziójáról. A tantervben alapos változtatásra nincs is szükség, hanem szükség van az alapjában jó tervezet egy megfelelő jó utasításra.

Bereczky Sándor,
vallástanár.

T Á R C A.

A gyülekezet és a theologia.

Irta:

Dr. AMMUNDSEN VALDEMAR,
kopenhágai theologiai tanár.

Engedélyezett fordítás.

(Folytatás.)

Már már maga ezen őstörténeti keresztyénség és különösen Jézus személye, nemcsak egy pont a sok között, hanem a centrum, egy oly pont a tör-

ténelemben, melyben a lét egy egészen új viszonya és megértése lépett fel. Nincs szükségünk arra, hogy a hagyományt Prokrustes-ágyba tegyük. Egészen bizonyos, hogy Jézus és a hagyomány Jézusa nem egy és ugyanaz. Itt is helyén van a kritikai vizsgálat. De a kutató itt ugyanolyan viszonyba helyezi magát Jézussal szemben, amilyenben az evangelisták állottak. Egészen határozottan konstatáljuk, hogy az evangelisták nem pártatlan, rideg tanúk, hanem imádó tanítványok. Azt hisszük, hogy épen ennek következtében lettek képesekké felfogni és nekünk lefesteni a ő képét. „Bizonyos, hogy megemlékeztek az Urról olyan emberek is, a kik nem hittek benne és beszéltek, meséltek róla a közönyös és hitetlen emberek is.” De csak „a hívő megemlékezés” marad meg; csak az hozott gyümölcsöt egy összefüggő hagyományban, mely írásban is kifejezést nyert és hatalommá lett a történelemben. Megértjük mi szintén, hogy épen úgy kellett lennie, úgy kellett történie és nem másképp. Csakis tanítványok és hívők tudták lefesteni a Jézust olyannak, aminő volt a valóságban. Csak egy szent hagyomány, mely a tanítványok emlékéből és tanúbizonyosságából eredt, volt képes hűen és szellemi megértéssel lefesteni az ő képét minden idő számára.

Ez áll a Jézust tanulmányozóról is. Csak ha a Jézus által alapított gyülekezetben és szellemének állandó hatása alatt állunk, vagyunk képesek megérteni és lefesteni olyannak, aminő volt. Mégsem, — olyannak nem, amilyen volt; mert annyira soha fel nem emelkedhetünk!

Nem kételkedem abban, hogy nemsokára bebizonyul, miszerint minden kísérlet, melynek célja a keresztyénség megsemmisítése, meghiusul, és hogy egyedül a hívő theologus bír azzal a képességgel, Krisztus igaz képét lefesteni, mely ugyan tökéletlen, de mégis igaz. Az evangéliom nem nyílik meg az előtt, aki bizonyos távolságban áll tőle s mint teljesen idegen tárggyal kíván vele foglalkozni; csak az előtt tárul fel, a ki személyes viszonyba lép vele. A theologustól, aki hívő viszonyban áll a Krisztushoz, nem kívánhatjuk, hogy minden feltevés nélkül végezze a kutatást, — ami különben ép oly lehetlenség, mintha valakitől azt kívánnánk, hogy másszon ki a bőréből, — de igenis azt kívánhatjuk, hogy az egyedüli helyes feltevésből induljon ki. Ézzel visszatértem a már előbb megérintett gondolathoz, a theologia önálló létjogosultságához.

Épen a forráskritikás elvek szigorú keresztülvitele bizonyítja, hogy álláspontunk az evangéliomi történet, valamint a keresztyénség igazságát illetőleg, egészében nem pusztán tudományos indokok alapján dől el, hanem személyes elhatározás alapján. Ezt különösen erősen kell hangsúlyoznunk szemben a liberális theológiával, ahol e tényállást leplezik. De ép úgy hangsúlyoznunk kell azon irányzattal szemben is, mellyel az egyházi köröknél találkozunk, ahol nem akarnak ezen tény szemébe nézni. Az egyház hosszú időn át oly viszonyok között élt, amikor mindnyájan elösmerték a keresztyénség igazságát, mégha nem is álltak élő viszonyban ahhoz. Most pedig sokan tudatosan elvetik a keresztyénséget és különösen a kijelentés történetét, és az ilyen embereket ritkán győzzük meg a keresztyénség igazságáról, hacsak a maguk akaratával is el nem fogadják azt. A gyülekezetre nézve az nem veszélynélküli, hogy széles körben

*) Lyder Brun . Jesu Bittede. 1904. 171.

megingott a kereszténység iránti tisztelet. Magára a kereszténységre nézve ez nem veszélyes. Az kezdet-től fogva az evangéliom történetét illetőleg bizalmatlansággal állt szemben. A zsidók között el volt terjedve, hogy a tanítványok ellopták Jézus testét (Máté 28, 15.) a pogányok között meg, bizonyára zsidó források alapján, hogy Jézus egy szegény paraszt nőtől született, kit egy Panthera nevű katona csábított el, s kit férje eltaszított, és azt mondták, hogy a feltámadás tanúja csak félbolond asszony volt és egy másik személy, aki egy beteg képzelődés áldozata, vagy pedig tudatos csaló.*¹⁾ A missió mezén mindég találunk ilyesmit, és nálunk is hasonló volt a mai helyzet egy század előtt a racionalizmus korszaka. Mynster pl. elbeszéli, hogy oly sok előítéletet szívott magába a történeti Krisztussal szemben, hogy az evangéliom története reá nézve csak poetikus értékkel bírt. De mikor a nagy változás megtörtént Spjellerpban, megértette, hogy az evangéliom jelentései igazságának elfogadása tulajdonképen az azok iránt érzett szükségérzetten alapszik.*²⁾ A mi jelenlegi helyzetünk alkalmas a kételyek felébresztésére, de egyszersmind személyes elhatározásunk mélyítésére is.

(Folyt. köv.)

BELÉLET.

Az evangélikus püspöki kar a vallás- és közoktatásügyi miniszternél. A magyarhoni ág. hitv. ev. egyház püspöki kara, és pedig dr. Baltik Frigyes dunáninneri. Zelenka Pál tiszaí, Gyurácz Ferencz dunántuli és Scholtz Gusztáv bánjai egyházkerületi püspökök, f. hó 14-én délben a vallás- és közoktatásügyi miniszternél tisztelgett. A minisztert dr. Baltik Frigyes püspök a következő beszéddel üdvözölte: Nagyméltóságú Miniszter Ur! A magyarországi ág. hitv. ev. egyház püspökei megjelentek Nagyméltóságod előtt, hogy hódoló tisztelettel mutassák be tisztelgésük és őszinte üdvözetük zálogát abból az alkalomból, hogy Ófelsége Nagyméltóságodat vallás- és közoktatásügyi miniszterre legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott. Tesszük ezt teljes bizalommal és biztos reményben, mert meg vagyunk győződve, hogy Nagyméltóságod mély vallásossága, forró hazaszeretete, kormányzati bölcsessége úgy a valláserkölcsei élet fejlesztésére, mint a felekezetek közti béke fentartására és a nemzeti kultúra előmozdítására törekszik s a jogegyenlőség és viszonyosság törvényének teljes végrehajtásával, a minket még érintő sérelmek eltávolításával, egyházunk országos törvények által biztosított autonómiájának szemmel tartása mellett, törvények keretén belül evangélikus egyházunkat is az igazságszolgáltatás és segélynyújtás terén magas pártfogásban részesíteni fogja. Mi meg biztosítjuk Nagyméltóságodat, hogy őseink példáját követve, a király iránti hűség, a hazaszeretet, a törvények tisztelete, a felekezeti béke megóvása, az iskoláknak vallásos és nemzeti irányban való egyházfőhatósági igazgatása, a nemzeti kultúra ápolása dolgában híven kivesszük a magunk részét és Nagyméltóságod e téren való intézkedéseinek és rendelkezéseinek életbeléptetésénél odaadó segítő munkásai leszünk. A kegyelem Istene adja bő áldását magas és fontos működésére, hazánk

*¹⁾ Origenes: *Celtum* I. 28., 32. II. 55.

*²⁾ J. P. Mynster önéletrajza: 1854., 1501.

és egyházunk javára s tartsa Nagyméltóságodat jó kedvben és egészségben. Éljen!

A miniszter barátságos, meleg szavakkal köszönte meg a püspökök figyelmét. Kijelentette, hogy teljes tudatában van azoknak a szolgálatoknak, melyeket az evangélikus egyház nemcsak szűkebb felekezeti keretben, hanem a haza és nemzet kulturális érdekei körül is teljesít. Biztosította a tisztelgő egyházfőket, hogy e téren minden törvényes módon támogatni hajlandó és kész. A püspökök a minisztert megéljeneztek és a legjobb benyomással távoztak.

A német császár vallása felől megindult vita dolgában a következő sorokat kaptuk: Nagytiszteletű Ur! Legyen szives megengedni, hogy a német császár vallása miatt Szabó Aladár által megindított vitát, mely, mint az alábbiakból ki fog tűnni, reánk igen fontos, befejezhessem. Hátrálatva lévén eddig az irásban, csak most vehetem figyelembe az „Egy lutheránus lelkész“ által az Ev. Óralló 12. számában közlötöket. Igaz, hogy Németországban vallás tekintetében teljesen eligazodni bajos. Hiszen már a reformáció idejében a vallások tanai meghatározásában összekuszált volt, amennyiben sokan a két vallásfelekezetet, t. i. a lutheránust és kálvinistát egyesíteni akarván, emiatt a tanokat úgy magyarálták, hogy ne legyen köztük nagy válaszfal, ezeket a szigorú lutheránusok kryptokálvinistáknak nevezték. János Zsigmond, Brandenburg választó fejedelme, hogy Julich-Cleve örökségét biztosabban elnyerhesse, Kalvin tana pártfogója lett. Hanem, amint a történet mondja: „Die augsburgische Confession behielter bei.“ A praedestinációt elvetette. A 30 éves háború sanyarúságai közepett a szász és brandenburgi választók és Hessen-Kassel vallási vitát rendeztek 1631-ben Lipcsében, hogy a szakadást gyógyítsák. A kálvinisták nagyon engedékenyek voltak, még az „invariátát“ is készek voltak elismerni, de teljesen megegyezni nem tudtak. A vallások egyesítésén szorgalmasan működött a brandenburgi nagy választófejedelem Frigyes Vilmos; hogy ezt elérje a választanokat közönyössé akarta tenni. Ebbe a lutheránusok nem egyeztek bele, hitvallóik sem hiányoztak, kik közt nevezetesebb volt Gerlach Pál énokköltő s a berlini Miklós templom papja, miért állásától is megfosztatott. Csakhogy a választó alattvalóival nem tudott boldogulni, még neje Lujza Henriette is ebben ellentétes állást foglalt férjével. Most azonban elődeiknél a németek okosabbak s minden áron azon vannak, hogy a vallási béke meg ne zavartassék. Ezen tárgyalt ügyben egyenesen Berlinbe fordultam, honnan azon választ nyertem és pedig a berlini székesegyház (Domkirche Dr. Krummacher) papjától, hogy Poroszországban ma nincs sem ágostai hitvallású evangélikus, sem helvét hitvallású egyház, hanem csak „Die evang. Landes-Kirche“. Nagykároly, 1910. ápr. 5-én. *Boross J.*

Az Ev. Theol. Otthon köréből. A nyíregyházi ev. egyházközségnek máris hálásan méltatott 4000 és Kubinyi Albert volt eperjesi egyházfelügyelőnek, illetve örökösének 1000 kor. alapítványán kívül a f. évben az Otthon eperjesi pénztárába a következő nagylelkű adományok folytak be: a löcsei ev. egyházközségtől 20, a pilisítől és kisszebeni m. n. 10-10, az alberti-irsaí takarékpénztártól és igazgatójától: Margócsy Gusztávától 13, a levéli egyházközség konfirmandusaitól 10, a sókúti egyháztól 7, a kishonti egyházmegye offertóriumából 2960, a kol-

légiom adománya theológusok segélyezésére 200, a Novák-alapítvány kamatjaiból 20, a Franczföldi egyháztól 15, az abaújszántóitól 5 s a jólsvai egyházból 55 kor. 20 fill. Utóbbi összeghez járult Glósz András 10, az egyházközség 5, Czibur E. 2 és J. 3, Jureczky B., Rudnay L. és Csermok 2 s Kuna A. és Glósz S. 1—1 koronával. Az „Otthon” ívét az egyházközség hívei között köröztették. Ezenfelül 5 évre tekintélyesebb összeget ajánlottak meg az eperjesi theol. akadémia tanárai, és pedig Majer E. évi 50, Draskóczy L. 40, Csengey G. 30, Dr. Szlávik M., Obál B. és Deák J. 20—20 és Liptay L. 10 koronát. Az Otthonban e félévben 10 joghallgató is lakik, kik egyenként 60 koronát fizetnek. Az adományok újabban gyéren folynak. Így p. o. Gömörből Dobsinát, Ratkót és Jolsvát kivéve a megajánlott adományokat még mindig várjuk. Kérjük és várjuk főleg volt tanítványaink szíves bűzgölködését a tiszai egyházkerületben. E nagyhivatású intézményünk megérdemli a támogatást, de rá is számít a segélyezésre. A f. tanévben már 12 theológust, elsősorban pap- és tanítófit segélyez egyenként 50—50 korona lakbérelengedéssel. Ismételten szeretettel várom és kérem az egyházközségek és tehetősebb hívek lehetőleg 5 évre szóló szíves adományait. Bis dat, qui cito dat! Eperjesen, 1910. évi április 6-án. Dr. Szlávik Mátyás, a „Theol. Otthon” felügyelő-tanára.

A protestáns közös bizottság tanácskozása. A magyarországi evangélikus és református egyházat közösen érdeklő ügyek tárgyalására kiküldött állandó bizottságnak április 8-án, *Bánffy Dezső báró* elnökle mellett ülése volt. Az ülésen megjelentek a két egyház püspöki karából *Antal Gábor dr.*, *Baltik Frigyes dr.*, *Zelenka Pál*, *Gyurácz Ferenc*, *Baksay Sándor dr.*, *Kenessy Béla dr.*, *Scholtz Gusztáv*, *Eröss Lajos dr.* püspökök, a világi vezérek közül *Bánffy Dezső báró*, *Prónay Dezső báró*, *Degenfeld József gróf*, *Darányi Ignác dr.* *Szentiványi Árpád*, *Zsilinszky Mihály dr.*, *Véssey Sándor* és többen mindkét egyház előkelőségei közül. A bizottság az 1848. évi XX. törvénycikk végrehajtása ügyében tanácskozott. — Mi nagy megnyugvással értesülünk e tanácskozások felől. Jelei ezek annak, hogy a közös prot. bizottság dolgozni akar és dolgozik. De őszintén megvallva, még teljesebb volna megnyugvásunk, ha e tanácskozások menetéről, eredményéről, az ott létesített megállapodásokról is értesítenék az egyházi sajtót. Mert közmelegnyugvásra végre is csak azon ügyek oldhatók meg, a melyeket a köz maga ismer. Lám a ref. egyház egyház egyetemes konventjén az állammal szemben e tekintetben támasztható anyagi igények újabb kimutatására vonatkozóan küldött kérdőívek rendszerét bírálhatták ismételve is, *a folyton fokozódó szükség szempontjából*, — mi pedig azt se tudjuk, ha vajjon nálunk szándékoznak-e a jövő fejlődésével lépést tartó ilyen kimutatásokat valamikor elkészíteni. Pedig hiába minden csak erős anyagi alapon lehet erős, egészséges szellemi alkotásokat létesíteni.

Templomegyesületi közgyűlést tartott a nyíregyházi ev. egyház f. hó 3-án. *Geduly Henrik* elnök felolvasott jelentéséből kitűnik, hogy az egyesület pénztárába a hívek állandó bűzgó adakozása következtében eddig mintegy 31800 kor. folyt be; továbbá, hogy az elnökség az egyházi elnökséggel egyetértően az egyházi képviselőtestülettől nyert megbízás alapján 16000 kor. értékben az országos nevű

Rieger-cégnél megrendelte az új orgonát, intézkedéseket tett az orgona karzatának megfelelő átalakítására mintegy 4000 kor. költséggel — és a templom tágas boltozatának a nyár folyamán a Gróh István iparművészeti főiskolai tanár tervei szerint 22000 kor. költséggel stilszerű kifestésére. E jelentéseket, valamint az összesen 500 kor. tiszta jövedelemmel járt 4 vallásos estély sikeréről szóló jelentést örömmel fogadta a közgyűlés, háláját fejezte ki Dr. Zsilinszky Mihály ó nagyméltóságának, ki a III. vallásos estélyt megjelenésével, felolvasásával feledhetlenné tette, és Benczúr Gyulának, hogy készségesen vállalkozott az új oltárkép megfestésére. — *Geduly H.* elnök megbízatása a f. év végével lejár, a szabályrendelet értelmében a jövő évtől kezdve ő az igazgató-lelkészi teendőket veszi át, míg a templomegyesület elnöki székében *Paulik János*, a mostani igazgató-lelkész váltja fel őt. — A közgyűlés a jelentéseket megnyugvással, elismeréssel fogadta és a jövő iránt bizó hangulatban oszlott szét.

A protestáns tanárok a vallás- és közoktatásügyi miniszternél. Az országos református tanáregyesület és az evangélikus tanárok országos egyesületének közös küldöttsége mult héten tisztelt *gróf Zichy János* vallás- és közoktatásügyi miniszternél. A tizenöttagu küldöttséget, melyben a két egyesület elnöke: *Mágócsy-Dietz Sándor* és *Dóczi Imre* is részt vettek, *Domahidy Elemér* főispán vezette a miniszter elé. A tanárok ezonoka *Dóczi Imre* volt, aki melegen üdvözölte a minisztert és kijelentette, hogy a protestáns tanárság bizalommal tekint működésére. Majd előterjesztette, milyen kívánságai vannak a két tanáregyesületnek, részint a fizetéskiegészítést illetőleg, részint a miniszter által kiadott fizetéskiegészítési szabályzat hiányait illetőleg. Ezenkívül a nyugdíjintézetre és a vasuti kedvezményre vonatkozólag terjesztette elő a két egyesület közös kérését. A miniszter rendkívül melegen válaszolt. Elismerte a két protestáns egyház iskoláinak és tanárságának a hazai közművelődés érdekében úgy a multban, mint a jelenben kifejtett nagyhatású működését. Felemlítette, hogy ő tudja, hogy a protestáns iskolák és a protestáns tanárság a nemzeti közművelődés templomának erős pillérei voltak a multban is. Biztosította őket a legmesszebbmenő jóindulatáról s arról, hogy mihelyt a politikai helyzet megengedi, azonnal hozzá fog azoknak az égető sebeknek az orvoslásához, melyeket a küldöttség előtte feltárt s amelyek nyilvánvalóak. A küldöttség a miniszter kijelentéseit elismeréssel és éljenzéssel fogadta. Kifejezte, hogy bizalommal van a miniszter programja iránt. A miniszter egyuttal átvette *Dóczi Imre* elnöktől azt a felterjesztést, melyet a két protestáns tanáregyesület közösen terjesztett fel.

Evang. istentisztelet Óiublón. Hajts P. holló-lomniti lelkész húsvét másodnapján istentiszteletet tartott az anyaegyháztól oly távolesó s az igehirdetésben oly ritkán részesülő óiublói filiában. Tekintettel a megjelent hívek nyelvi megoszlására, az istentiszteletet német és magyar nyelven tartotta, mindkét alkalommal úrvacsoraosztással. A lelkésznek a hívek nevében Dr. Irányi D. járásbíró köszönte meg nagy fáradsággal járó apostoli vállalkozását s egyuttal hála-lásan vették a lelkész azon ígérését, hogy *ezentúl minden főünnep másodnapján tart közöttük istentiszteletet és hitoktatást.* Az istentiszteletet ez alkalommal Dr. Jachmann járásorvos lakásának egyik, e célra

alkalmas helyiségében tartották meg Legyen áldás a veszélynek kitett diaszporális helyen a lelkész e buzgó vállalkozásár.

Pályázat Koszoru-füzetekre. A M. P. Irodalmi Társaság nyílt pályázatot hirdet Koszoru című kiadványsorozatának 1910. évi tíz füzetére.

Kivánalom: evangéliomi keresztyén elbeszélések, életrajzok, jellemképek, traktátusok prózában vagy versben. Szükség van egyházi nagy férfiak pl. Méliusz Juhász Péter, Török Pál stb., kiváló keresztyén nők pl. Lorántffy Zsuzsanna népszerű életrajzára, s a keresztyén szociális intézmények és törekvések népies ismertetésére.

Tartalmi tekintetben az a főkéllék, hogy az evangéliom ereje nyilatkozzék meg a füzetekben; alaki szempontból az a fődolog, hogy tősgyökeres magyar nyelven és oly népszerű modorban szóljanak, hogy a nép és a gyermek is épüléssel olvashassa.

Egy-egy füzet terjedelme egy kis nyomtatott ivnél rövidebb és másfél ivnél hosszabb nem lehet. Az elfogadott munkák pályadíja kis nyomtatott ivenként 50 korona, s a jutalmazott dolgozat a MPIT tulajdona lesz.

A pályázat nyilvános, jelíges levélke nem szükséges. A pályaművek legkésőbb f. évi június 30-ig a társulat alulírott titkárához Budapest, IX. Kálvintér 7. sz. küldendők be.

A MPIT választmányának április 7-diki határozatából Budapest, 1910. április havában.

Szöts Farkas, a MPIT titkára.

A besztercebányai evang. egyesület mult vasárnap tartotta Bethlen Gábor-utcai otthona nagytermében VI. protestáns estélyét a következő műsorral: 1. Jézus te erős sziklára, 1. és 2. vers, énekli a közönség. 2. Keresztyéni kötelességek, felolvasás; tartja: Szenes Samu úr. 3. Mendelssohn: Két dal szöveg nélkül, előadja Figuss Vilmos e. karmester úr vezetése mellett az egyesület zenekara. 4. Jézus a tengeren Fejes Istvántól, szavalja Renner Ilona urleány. 5. Mendelssohn: Megnyugvás, előadja Figuss Vilmos e. karmester úr vezetése mellett az egyesületi zenekar. 6. Az első ibolya, Csengey Gusztávtól, szavalja: Menszatorisz Matid urleány. 7. Mind jó, amit Isten tészén, 1. és 2. vers, énekli a közönség.

Gyümölcsoltó-boldogasszony napját főként a felvidéki egyházakban meg szokás ünnepelni (Festum annunc). Ez évben, a naptári dátum nagypéntekre esett. Félni lehetett attól, hogy az ünnepnapok külsőségeihez ragaszkodó nép vagy a nagypéntek jelentőségét homályosítja el, hogy a Máriának szóló örvendetes üdvözlét évfordulóját domborítsa ki, vagy abba a következtetésbe esik, amelybe a Máriakultuszon nyargaló papismus, amely a december 25-iki dátumot pontosan 9 hónappal megelőző márc. 25-ike helyett ez idén ápr. 3-án quasi pótünnepet rendezett. — Ezek kikerülése céljából Simkovic János lipői főesperes f. évi márc. 29-én körlevélben hívta fel egyházmegyéje papságának figyelmét arra, hogy a nagypéntek által lefoglalt nap pótlólagos megünneplésére evang. egyházi szempontból semmi szükség nincsen. — Érdekes különben, hogy 1921-ben ez az eset ismétlődni fog, 1913-ban pedig az annunciació ünnepe húsvét keddjére esik.

Az evang. egyetemes nyugdíj-bizottság. Nyugdíjintézetünk serényen és áldásosan működik. Az

intéző nyugdíjügyi-bizottság legutóbbi ülésén *Prónay Dezső* báró felügyelő elnöklété alatt elhatározta, hogy ezentúl minden hó 2-ik csütörtökén rendes ülést tart Budapesten. A legközelebbi ülés múlt csütörtökön, április 14-én volt.

Gyászrovat. Mély részvétellel közöljük a következő gyászjelentést: Fájdalomtól megtört szível tudatjuk, hogy feledhetlen édes kis fiacskánk *Gabika* f. hó 16-án éjjel fél 12 órakor 9 hónapos korában menybe szállott. Drága pormaradványait ápr. hó 18-án hétfőn délelőtt fél 10 órakor adjuk át az ág. h. ev. egyház szertartása szerint az anyaföldnek. Ilyeneké a menyeknek országa! Titel, 1910. ápr. 17. Jancsuskó László ev. lelkész és neje szül. Belohorszky Mela.

Lelkészbúcsú. A rimaráhói ev. egyházközség hívei múlt vasárnap ápr. 3-án búcsúztak a Nógrádmegyébe, Szirákra egyhangúlag megválasztott papjuktól, *Belicza* Andrásról. A búcsú meleg és őszinte volt. Beliczában tartalmas és buzgó lelkészt vesztett a kishonti esperesség, melynek főesperese *Gyürky* Pál, a megüresedett állásra már pályázatot hirdetett.

Lelkésziktatás. Varga Imre poprádi lelkészt, kit egyháza nagy lelkesedéssel választott a Wünschendorfer Károly örökébe, f. hó 17-én, húsvét utáni III. vasárnapon iktatták hivatalába. Szívélyesen üdvözljük a szép munkamezőre elhívott új testvért.

PÁLYÁZATOK.

A *kalaznői* ág. hitv. ev. egyház a II. sorszámú tanítói állásra a kántoriakban is jártas oklevelés tanító keres. Javadalom: évi 1000 korona és egy bútorozott szoba. Kötelesség: 3 alsó oszt. vezetése és a kántor kíségetése. A német nyelv bírása megkívántatik.

A felszerelt kérvények f. évi május 15-ig a lelkészi hivatalhoz küldendők.

3—3

Pályázat-meghosszabbítás! Az „Evang. Órálló” f. évi 10., 11. és 12. számában közölt s a *svábfalvi* ev. lelkészi állásra vonatkozó pályázat f. évi május hó 15-ig meghosszabbítatik.

Kelt Szepesszombat és Kakaslomnicz, 1910. április 18-án.

Dr. Lersch Kornél,
esp. felügyelő.

Székely Gyula,
főesperes.

2—1

Pályázat. A békéscsabai ág. hitv. ev. Rudolf-főgimnázium felügyelő-bizottsága pályázatot hirdet, az elhalálozás folytán megüresedett s a nagym. vallás-és közoktatásügyi miniszter úr által betöltendő *meny-nyiségtan-termesztani* tanszékre.

A tanszék javadalma az intézet részéről 2400 kor. törzsfizetés, öt izben 200 kor. ötödéves korpótlék és 480 kor. lakáspénz. A törzsfizetés idővel 2800 s illetőleg 3200 koronára, a lakáspénz a fizetési osztálynak megfelelően 600—700 és 800 koronára emelkedhetik. A törzsfizetést a szolgálati időhöz képest az állam egészíti ki.

A kinevezett rendes tanár az 1894. évi XXVII. t.-c. alapján szervezett orsz. tanári nyugdíjintézetnek jogosított és kötelezett tagja.

Szakkvizsgálatot tett tanárjelöltek is pályázhatnak s alkalmaztatásuk esetén évi 1600 kor. fizetésben és 200 kor. lakáspénzben részesülnek.

A pályázók, kik csak ág. hitv. ev. vallásuk lehetnek, végzett tanulmányaikat, családi, egészségi, hadkötelezettségi viszonyaikat és eddigi szolgálataikat feltüntető okmányokkal ellátott s a nagym. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz címzett kérvényeiket f. évi május hó 31-ig a főgimnázium felügyelőjéhez küldjék be.

A kinevezett tanár állását f. évi augusztus hó 31-én tartozik elfoglalni. Fizetése szeptember 1-től kezdve folyósítatik.

Békéscsabán, 1910. évi április 16.

Dr. Sailer Vilmos,
főgimnáziumi felügyelő.

2-1

A rimarúhói egyházközség lelkészi állomására ezennel pályázatot nyitok.

A hiványi fizetéshez 511 kor. 12 fill. állami kongrua járul. A lelkészi szolgálatok nyelve a tót.

A tiszai egyházkerületi lelkészválasztási szabályrendelet értelmében felszerelt pályázatok f. é. május hó 4-ikéig Rimaszombatba hivatalomhoz küldendők.

Rimaszombat, 1910. április 11.

Gyürky Pál,
kishonti főesperes.

2-2

Kérjük az „Evang. Óráló” igen tisztelt olvasóit, hogy sziveskedjenek könyvszükségletük beszerzése végett minden alkalommal, bármily csekélységre legyen is szükségük, a Luther-társaság ev. könyvkereskedéséhez, Budapest, VIII, Szentkirályi-utca 51. a. fordulni.

Könyvkereskedésünk minden ízében evang. vallalat, melynek gyarapodása érdekében áll minden hitsorsosunknak.

Az egyházi irodalmon kívül szállítunk minden hazai és külföldi munkát és iskolai felszereléseket gyorsan és pontosan.

Megrendeléseket közvetlenül hozzánk kérünk, mert utazó ügyünköket nem tartunk.

Tisztelettel:
A Luther-társaság Ev. Könyvkereskedése.

Orgonaépítési műintézet

Rieger Ottó

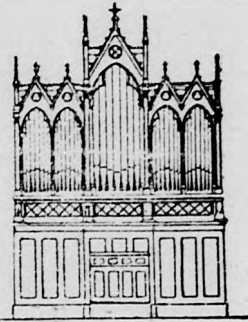
hazánk legnagyobb orgonájának (a király orgonájának a koronázási templomban) alkotója, villamos gépekkel berendezett cs. és kir. udvari orgonagyára

Budapest, VII., Garay utca 48.

□ ○ □

Cs. és kir. udvari szállító, a Ferenc József-rend lovagja. A párisi, bécsi, stb. kiállításokon kitüntetve.

Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikai) tartós, nemeshangu orgonákat szállít. 38 év óta 1600 orgonát — köztük a király orgonáját, amely mű 80 változatú és villanyerőre van berendezve — szállított. — Mindennemű orgonajavításokat és hangolásokat lelkiismeretes pontossággal tejesít

Tervezeteket és mintarajzokat kívánatra díjmentesen küld.

Pontos és legjobb :: **ÓRÁK** 5 évi jótállás mellett!

Egyházi szentedények, úrvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák és medencék, borkancsók.

Arany és ezüst ékszerek, evő-eszközök, china-ezüst dísz tárgyak részletfizetésre is.

Pontos kiszolgálás!

Jutányos árak!

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállítója,

BUDAPEST, VII. Erzsébet-körút 29.

Javításokra s vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok. Árjegyzék 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

100-2